

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2022/124
Karar Sayısı : 2023/135
Karar Tarihi : 26/7/2023
R.G. Tarih - Sayı : 1/11/2023 - 32356

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bayburt Sulh Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na 17/7/2003 tarihli ve 4949 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle eklenen 128/a maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'nın 2., 12., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kıymet takdirine itiraz talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 128/a maddesi şöyledir:

“Kıymet takdirine ilişkin şikâyet:

Madde 128/a – (Ek : 17/7/2003-4949/34 md.)

Kıymet takdirinin tebliğ edildiği ilgililer, raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesinde şikâyette bulunabilirler. Şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılması hâlinde yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılabilir; aksi hâlde başka bir işleme gerek olmaksızın şikâyet kesin olarak reddedilir.

(Değişik birinci cümle: 12/2/2004-5092/2 md.) Kesinleşen kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez. Ancak, doğal afetler ve imar durumundaki çok önemli değişiklikler meydana getiren benzer hallerde yeniden kıymet takdiri istenebilir.

(Ek fıkra: 21/2/2007-5582/3 md.) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, birinci fıkra uyarınca yaptırılmasına karar verilen bilirkişi incelemesi, aynı Kanunun 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (r) bendi uyarınca yetki verilmiş kişi veya kurumlara yaptırılır.

Kıymet takdirine ilişkin şikâyet yetkisiz icra mahkemesine yapılırsa, icra mahkemesi evrak üzerinde inceleme yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde yetkisizlik kararı verir ve masrafını gider avansından karşılamak suretiyle dosyayı resen yetkili icra mahkemesine gönderir.

Bu madde gereğince icra mahkemesinin verdiği kararlar kesindir.”

II. İLK İNCELEME

Esas Sayısı : 2022/124

Karar Sayısı : 2023/135

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 26/10/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünöldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 2004 sayılı Kanun'un "*Kıymet takdiri*" başlıklı 87. maddesinin birinci fıkrasına göre haciz yapan memur gerektiğinde bilirkişiden yardım almak suretiyle sicile kayıtlı olanların dışındaki malların kıymet takdirini yapar. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre sicile kayıtlı malların kıymet takdirinin ise bilirkişilere yaptırılması zorunludur.

4. Anılan Kanun'un 128/a maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde kıymet takdirine ilişkin bir başvuru yolu düzenlenmiştir. Buna göre kıymet takdirinin tebliğ edildiği ilgililerin, raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesinde şikâyette bulunabilecekleri hükme bağlanmıştır.

5. Kural, ilgililer tarafından kıymet takdirine yapılan şikâyet üzerine yeniden bilirkişi incelemesinin yapılabilmesi için şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılmasını öngörmekte, aksi takdirde başka bir işleme gerek olmaksızın şikâyetin kesin olarak reddedileceğini hüküm altına almaktadır.

6. Bu bağlamda kıymet takdirine şikâyetin kesin olarak reddedilmesi üzerine bu hususun herhangi bir aşamada yeniden ele alınıp alınamayacağıın belirlenmesi gerekmektedir.

7. Kanun'un 134. maddesi kapsamında, icra müdürlükleri tarafından hacizli malın ihalesine ilişkin yapılan işlemlere karşı icra mahkemesine şikâyet yolu öngörölmüştür. Buna göre icra müdürlükleri tarafından hacizli malın ihalesine ilişkin işlemlerin kanuna aykırı yapıldığı iddiasına dayanılarak başvuru şikâyet yolunda, satış aşamasında ihalenin feshi yoluyla kıymet takdirine karşı daha önce şikâyette bulunanlar, ihalenin feshi davasında ihale sürecinden önceki hazırlık aşamalarında -kıymet takdiri aşaması da dâhil- usulsüzlük yapıldığını iddia edebilirler. Bu durumda kıymet takdirine itiraz yolunda verilen karar kesin olmakla birlikte ihalenin feshi davasına karşı kanun yolu açık olduğundan istinaf ve temyiz aşamasında kıymet takdirine ilişkin itirazların da değerlendirilmesi mümkündür.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın kıymet takdirine itiraz davasında gerekli masrafların süresinde yatırılmaması hâlinde esaslı bir değerlendirme yapılmadan davanın kesin olarak reddine neden olduğu, bu gerekçeyle davanın kesin olarak reddinin bir daha dava açılmasını imkânsız kıldığı, bu itibarla hak arama özgürlüğüne ağır bir sınırlama getirildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 12., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürölmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmiştir.

10. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkının tanınması hak arama özgürlüğünün ön koşulunu oluşturur (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 21).

11. İtiraz konusu kuralla davanın açılmasından sonra yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretlerin yatırılmaması hâlinde başka bir işleme gerek olmaksızın davanın kesin olarak reddedileceğinin öngörülmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama getirildiği açıktır.

12. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, meşru amaca dayanması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

13. Bu itibarla mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir (AYM, E.2021/107, K.2022/109, 28/9/2022, § 17).

14. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

15. Şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılması hâlinde yeniden bilirkişi incelemesinin yaptırılabilirliğini, aksi hâlde başka bir işleme gerek olmaksızın şikâyetin kesin olarak reddedileceğini öngören kuralda hangi hal ve şartta bilirkişi incelemesinin yapılabilirliği veya davanın reddedileceği hususlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın kanunilik şartını sağladığı anlaşılmaktadır.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğüne yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte sınırlama nedeni belirtilmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi

gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/372021, § 24).

17. Bu bağlamda Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.*” denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devletin, davaların makul bir süre içinde bitirilmesi yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerekir (AYM, E.2013/4, K. 2013/35, 28/2/2013).

18. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı maddenin gerekçesinde belirtildiği üzere yargılama giderlerinin ödenmemesi nedeniyle kıymet takdirine itiraz davasının reddedilmesine hükmedilmesinin öngörülmesindeki amaç, kıymet takdirine itiraz davasının sürüncemede kalmasının önlenmesi ve dolayısıyla yargılamaların makul süre içinde tamamlanması olup anayasal açıdan meşru bir amaca dayanılmaktadır. Nitekim kuralın gerekçesinde kıymet takdirine itirazda hak ve zaman kaybının önlenmesi ve farklı uygulamaların ortadan kaldırılmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

19. Mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; *Mahmut Üçüncü*, B. No: 2014/1017, 13/7/2016, § 81).

20. Kıymet takdirine itiraz davası açan kişiler tarafından yeniden yapılacak kıymet takdiri için gerekli olan keşif ve bilirkişi ücretinin belirli süre içinde yatırılmaması sebebiyle davanın esasının incelenmeyerek reddedilmesinin gereksiz yere dava açılmasının hak ve zaman kaybının önlenmesi ile farklı uygulamaların ortadan kaldırılması bakımından elverişli bir araç olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır (*Nkt Teknoloji Dağıtım Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2018/26844, 24/2/2021, § 40).

21. 2004 sayılı Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde takip hukukuna uygun olduğu sürece 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun uygulanması mümkündür (Yargıtay 12. HD, E.2020/670, K.2020/3797, 4/6/2020; HGK E.2013/2195, K.2015/1141, 1/4/2015). Bu doğrultuda itiraz konusu kuralın, 6100 sayılı Kanun'un 120. maddesinde düzenlenen gider avansının özel şekli olduğu söylenebilir (Yargıtay HGK, E.2017/12-349, K.2020/1031, 15/12/2020; 12. HD, E.2015/31612, K.2016/496, 12/1/2016).

22. Buna göre itiraz edenin kuralda yazılı olan ve *gerekli masraf ve ücret* olarak ifade edilen miktarı mahkemenin tespiti olmaksızın yatıramayacağı, dolayısıyla uygulamada da kıymet takdirine itiraz şikâyetinin masraf bulunmaması nedeniyle esasa girilmeksizin usulden reddedilebilmesi için kuralda yer alan gerekli masraf ve ücretin mahkemece belirlenip itiraz edene bildirilmesinin arandığı anlaşılmaktadır. O hâlde kural, mahkemece gerekli masraf ve ücretin belirlenerek şikâyette bulunana bildirilmesine rağmen yatırılmaması hâlinde işlerlik kazanacaktır. Bu nedenle kıymet takdirine itiraz eden ilgili, eksik masrafın mahkemece tamamlanması yoluyla ne kadar miktarı

hangi süre içinde yatırması gerektiğini bilebilecek durumdadır. Yeniden bilirkişi incelemesi talep eden ilgilinin masrafı yatırmaması durumunda takibin sürüncemede kalmaması amacına, kıymet takdirine itirazın kesin olarak reddedilmesinden daha hafif bir tedbirle ulaşılabileceği söylenemeyeceğinden kuralla öngörülen sınırlama gereklilik koşulunu taşımaktadır.

23. Şikâyet tarihinden itibaren masraf yatırılması için kuralla öngörülen yedi günlük süre ancak mahkemece bilirkişi masrafının belirlenmesi ve ilgiliye bildirilmesi hâlinde işleyecektir. Diğer yandan kıymet takdirine itiraz eden ilgilinin bu aşamadaki hukuka aykırılık iddialarının ihalenin feshi davası yoluyla ileri sürebilme imkânının tanınması, şikâyetin reddine dair kararın kesin nitelikte olmasını (kanun yolu bulunmamasını) da telafi edici niteliktedir. Ayrıca adli yardım kurumundan yararlanma bakımından genel hükümlerin işlemeye devam edeceği de gözetildiğinde kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 12. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 12. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na 17/7/2003 tarihli ve 4949 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle eklenen 128/a maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 26/7/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2022/124
Karar Sayısı : 2023/135

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR